

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS
MILJØVERNADELINGEN

DIREKTORATET FOR
NATURFORVALTNING

Dragehode

- en prioritert art -

Dragehode (Dracocephalum ruyschiana). De store fargede blomstene pollineres av insekter, og dragehode besøkes særlig ofte av humler. Nettopp forekomsten av humler har derfor stor betydning for artens langsiktige overlevelse. Foto: Hallvard Elven.

Sjelden og vakker

I mai 2011 ble planten dragehode vernet av Kongen i statsråd, og den har nå status som en prioritert art etter naturmangfoldloven. Det betyr at planten har en egen forskrift som skal beskytte den. Derfor er det viktig at grunneiere, turgåere, entreprenører, kommuner og andre gjør seg kjent med hvordan blomsten ser ut, typiske voksesteder og hvilken lovfestet beskyttelse dragehode nå har fått.

Når dragehode blomstrer, kan denne vakre planten nesten ikke forveksles med andre arter i den norske floraen. De store blå blomstene sitter samlet øverst på stilken, og kjennetegnes ved at kronbladene er sammenvokste og danner en «overleppe» og «underleppe». Dette gjør at blomstene kan minne om gapet til et dyr, derav har den trolig fått navnet dragehode. De mørkegrønne og spisse bladene som sitter i krans rundt stengelen er med på å gjøre

planten karakteristisk, også når den ikke blomstrer. Dragehode er normalt 25 – 30 cm høy, men kan bli opptil 50 cm.

Normal blomstringstid er i midten av juni, og noe seinere på de nordligste voksestedene. Blomstringstiden er lang og varer normalt i mer enn tre uker.

Dragehode er sjelden og står oppført som sårbar i Norsk rødliste for arter 2010.

En indikator på stort biologisk mangfold

Dragehode finnes ofte på enger og i «kanter», slik som i overgangen mellom skog og eng, og lever i områder som har kalkholdig og næringsfattig jord. Slike vegetasjonstyper er relativt sjeldne, og ofte vokser det også andre truede og rødlistete planter sammen med dragehode. Det kan være arter som aksveronika, knollmjørdurt, hjorterot, smalfrøstjerne, smaltimotei, legesteinfrø, smånøkkel, stjernetistel, oslosildre, nikkesmelle og krattalant. Også flere rødlistede insekter er knyttet til slike habitater. Der det vokser dragehode er derfor en god sjanse for at det også er andre sjeldne planter og insekter.

Norsk rødliste er en oversikt over plante- og dyrearter der framtidig overlevelse på en eller annen måte er truet.

Se www.artsdatabanken.no for mer info.

På dragehode lever dragehodeglansbilen (*Meligethes norvegicus*). Billen er ca. 2,5 mm lang, legger egg i dragehodens knopper i juni, og larven utvikler seg i blomsten.

Dragehodeglansbilen er oppført som sterkt truet i Norsk rødliste for arter 2010 og er kun funnet i Akershus og Buskerud på verdensbasis! Foto: Hallvard Elven.

Dragehode vokser sammen med en rekke andre sjeldne karplanter, hvorav mange er oppført som truet eller sårbare på den norske rødlista. I indre Oslofjord er smaltimotei (1), aksveronika (2), knollmjørdurt (3), blodstorkenebb (4) og hjorterot typiske følgearter. Nikkesmelle (5), stjernetistel (6), krattalant (7) og maria-nøkleblom (8) går nord til Mjøsa, mens flekkgrisøre (9), bergmynte (10), legesteinfrø og smalfrøstjerne følger dragehode nord for Ringeby. Foto: 1-8: Øystein Røsok, 9 og 10: Jon Bekken.

Dragehode i brattlendt naturmark på Skjønberg-aksla i Øyer i Gudbrandsdalen i Oppland. Lokaltiteten er et av de mest artsrike sørbergene i fylket. Foto: Jon Bekken.

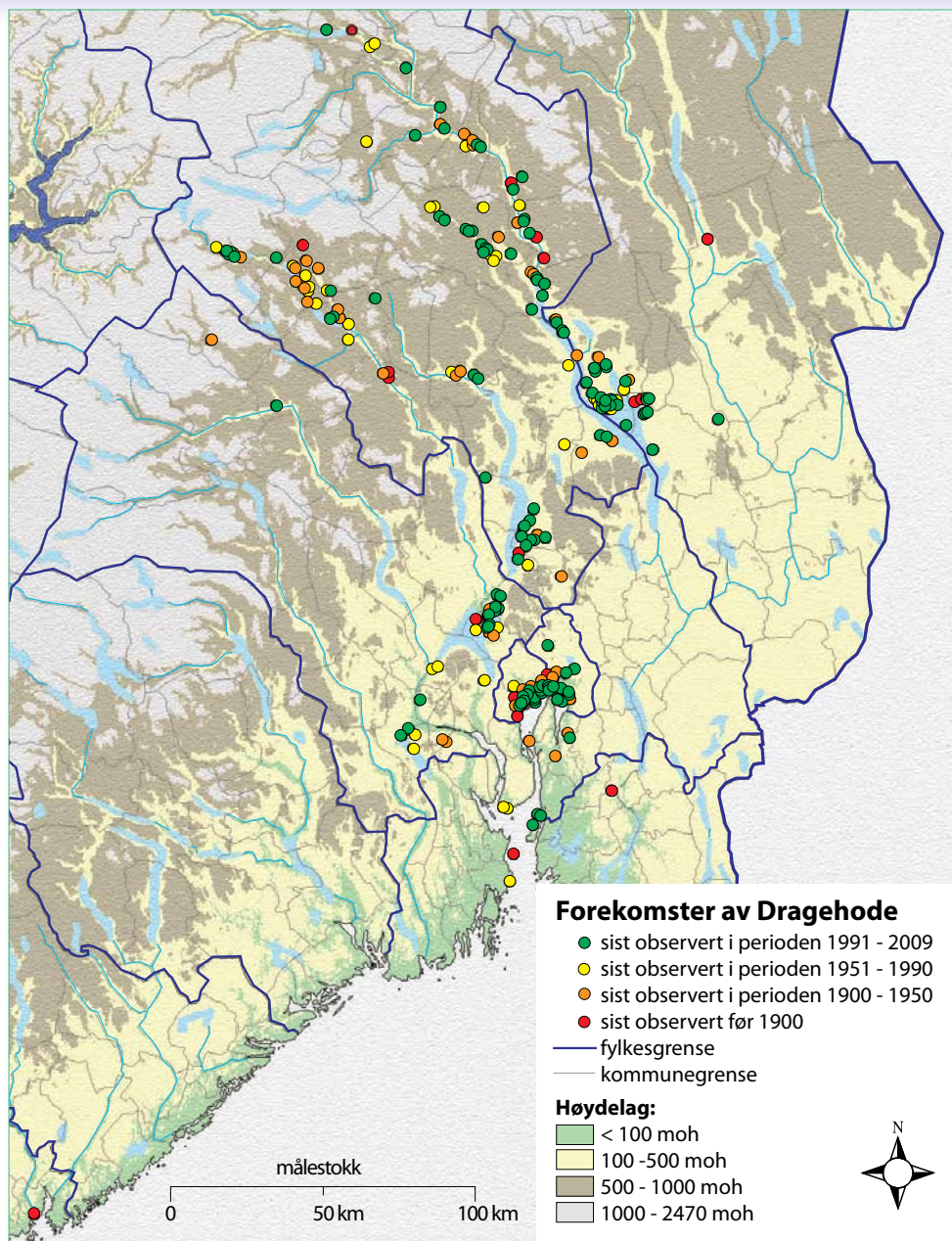
Høyre: Åpen kulturmark fra Bleikøya, Oslo. Typisk forekomst i indre Oslofjord, i blodstorkenebbeng. Foto: Jon M. Markussen.

Voksested og utbredelse

Dragehode er avhengig av lysåpne områder. Ofte er voksestedet sørvendt og bratt. Jordsmonnet er kalkrikt, tørt, veldrenert og med lite humusinnhold.

Dragehode finnes i Sentral- og Nord-Europa og østover til Russland og Sentral-Asia. Men planten er sjelden, og i de fleste land der dragehode vokser, er den rødlistet. I Norge vokser dragehode i hovedsak på Østlandet, dvs. i Oslo, Akershus, Oppland, Buskerud og Hedmark.

I Norge er dragehode en sørøstlig art. De fleste forekomstene ligger innenfor de nordre delene av det geologiske Oslofeltet, med konsentrasjoner rundt indre del av Oslofjorden og Mjøsa. Fra disse lavlandsforekomstene strekker utbredelsen seg oppover i Gudbrandsdalen til Otta og videre i Ottadalen til Vågå, i Valdres til Vang og Øystre Slidre, og i Hallingdal til Gol og videre opp til Hemsedal. I tillegg er Vestre Gausdal et viktig område. Høydegrensen er 880 m i Nord-Fron. I perioden 2010-2015 vil en rekke lokaliteter bli oppsøkt i felt for å undersøke status. Kart utarbeidet av Norsk institutt for naturforskning.

Plante med lovfestet beskyttelse

Foto: Jon A. Markussen

I medhold av naturmangfoldloven § 23 har Kongen i statsråd 20. mai 2011 utpekt dragehode til en prioritert art. Dette innebærer at arten beskyttes av en egen forskrift. Formålet er å sikre at dragehode og dens genetiske mangfold ivaretas i Norge på lang sikt.

- *Enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av dragehode er forbudt. Som ødeleggelse regnes utbygging, graving, masseuttak, utfylling og lagring av masser, dyrking, gjødsling, samt andre handlinger som er egnet til å skade, forandre, tildekke eller på annen måte forringe individer av arten.*
- *Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet etter forskriften. Det vil si at dersom en kommune, utbygger, grunneier eller en forsker ønsker å gjøre tiltak som vil påvirke dragehodeplanter, må det sendes en søknad til Fylkesmannen. Fylkesmannen kan gi en dispensasjon fra forskriften dersom det omsøkte tiltaket ikke utgjør noen fare for artens bestandssituasjon eller utvikling.*

Hvordan sikre arten i Norge?

Dragehode er i tilbakegang

Gjengroing, som følge av omlegging av landbruket, er antagelig den aller viktigste årsaken til at planten dragehode er blitt så sjelden. Dragehode er også sårbar for intensiv jordbruksdrift med utstrakt bruk av gjødsel og sprøyting. Utbygging av veier og bebyggelse i kystnære områder har også ødelagt viktige voksesteder. I tillegg er det kommet flere fremmede arter inn i norsk natur, og de kan konkurrere ut dragehode, noe vi særlig ser i oslofjordområdet. Dragehode er oppført på de nasjonale rødlistene i 15 av de 20 europeiske landene den finnes. Truslene er stort sett de samme som i Norge.

Forbudt å skade

Er du grunneier eller forvalter av en dragehodelokalitet, har du et ansvar for å bidra til å sikre forekomsten. Ifølge forskriften er det forbudt å skade eller ødelegge planten. Det betyr at utbygging, lagring, uttak av masser, oppdyrking, gjødsling eller andre aktiviteter som kan skade planten, er forbudt.

Kommunene er ansvarlige for at biologisk mangfold ivaretas i regulering og utbygging av områder. Når det gjelder dragehode har verken grunneier eller kommunen lov til å ødelegge en forekomst av dragehode.

Fylkesmannen for det aktuelle fylket er forvaltningsmyndighet og kan gi dispensasjon til tiltak. Hensynet til dragehode skal være styrende for hva som tillates.

Forbudt å plukke

Det er forbudt å plukke dragehode. Som turgåer bør du helst holde deg til tydelige stier ved dragehodelokaliteter så du unngår å trække på mindre synlige planter.

Midler til skjøtsel

Som grunneier har du anledning til å skjøtte forekomsten av dragehode på din eiendom for å bidra til å sikre arten. Anbefalt skjøtsel er å

fjerne trær og kratt som skygger ut dragehode, og fjerne ryddeavfallet. I kystnære områder er hagerømlinger som syrin, gravbergknapp og andre hageplanter en trussel og slike planter bør fjernes helt der de kan true dragehode. Dragehodelokaliteter bør ikke beites, men beite kan skje etter at arten har spredd frøene sine. Skjøtsel bør skje etter avtale med Fylkesmannen. Du kan søke midler til skjøtsel av dragehode. Fristen er 15. januar. Les mer om tilskuddsmidler for prioriterte arter på www.dirnat.no.

Meld i fra

Dersom du finner en ny dragehodeforekomst, er det fint om du melder fra til Fylkesmannen i ditt fylke eller selv legger inn funnet i www.artsobservasjoner.no.

Dragehode sammen med knollmjødur og blodstorkenebb på Bleikøya i Oslo.

Foto: Jon A. Markussen

Informasjon

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har det koordinerende ansvaret for arbeidet med nasjonal handlingsplan for dragehode og er forvaltningsmyndighet etter forskriften.

Forskriften finnes på www.lovdata.no

Handlingsplanen for dragehode kan leses her: www.dirnat.no

Informasjon om dragehode og andre rødlistede arter finner du på Artsdatabankens nettsider:
www.artsdatabanken.no

Har du opplysninger om arten kan du ta kontakt med din lokale Fylkesmann.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Miljøvernavdelingen
Postboks 8111 Dep, 0032 Oslo
Telefon: 22 00 36 56
E-post: postmottak@fmoa.no
www.fylkesmannen.no/OsloogAkershus

